

MODERN ÇİN EĞİTİM SİSTEMİNDE GELENEKSEL İZLER: KONFUÇYÜŞÇÜ EĞİTİMİN YENİDEN CANLANMASI

Sema GÖKENÇ GÜLEZ¹

Makale Bilgisi

DOI: 10.35379/cusosbil.1259073

Makale Geçmişi:

Geliş 02.03.2023

Kabul 11.04.2023

Anahtar Kelimeler:

Eğitim,

Çin Eğitim Sistemi,

Konfüçyüs ve

Eğitim,

Konfüçyanizm,

Eğitim Düşüncesi.

ÖZ

Antik dönemde Çin’de yaşamış birçok düşünürün eğitim hakkındaki düşünceleri ve yaklaşımları Çin’in eğitim modeli ve yöntemini etkilemiş ve günümüz eğitim sisteminin oluşup şekillenmesinde etkili olmuştur. Çin’in antik dönem eğitim düşüncesi geleneksel kültür ile eş zamanlı olarak oluşmuştur. Geleneksel kültürden beslenen Konfüçyüs’ün öğretisi Konfüçyanizm’in eğitim düşüncesi ise antik dönem Çin eğitim düşüncesinin mirası niteliğindedir. Konfüçyüs’ün ahlak eğitimine dayalı olan eğitim modeli antik dönemden günümüze Çin’in eğitim yöntemi, öğretim içeriği, eğitim modeli ve ahlaki değerler eğitimini büyük ölçüde etkilemiştir. 21. yüzyıldan itibaren çoğu ebeveynin çocuklarını ahlak eğitimi ve kişinin kendini geliştirmesine odaklı Konfüçyüs klasiklerini okuma eğitimi veren okullara göndermesi ve çocuklarını klasikleri ezberlemeye yönlendirmesi modern dönemde Konfüçyüşü eğitimin yeniden canlandırılmasının bir göstergesidir. Bu bağlamda, bu çalışma antik dönemden günümüze Çin eğitim tarihini ve Konfüçyüs’ün eğitim yaklaşımını ve eğitim hakkındaki düşüncelerini ele alarak, Konfüçyüşü eğitimin antik dönem ve modern dönem Çin eğitimi üzerindeki evrimsel etkilerini ve modern dönemdeki eğitim anlayışında Konfüçyüs eğitiminin izlerini incelemeyi amaçlamaktadır.

TRADITIONAL TRACES IN MODERN CHINESE EDUCATION: REVIVAL OF CONFUCIAN EDUCATION

Article Info

DOI: 10.35379/cusosbil.1259073

Article History

Received 02.03.2023

Accepted 11.04.2023

Keywords:

Education,

China’s

Education

System,

Confucius and

Education,

Confucianism

Education

Approach.

ABSTRACT

Many philosophers who emerged during the Warring States Period of China have affected the Chinese education model and methods with their thoughts and approaches towards education. Their influence also extends to the formation and shaping of the modern education system in China. The ancient Chinese educational training approach was developed concurrently with traditional culture. The educational thought of Confucianism which is fed by traditional culture, is the inheritance of ancient Chinese education. Confucius’s educational training model based on moral education has greatly affected China’s educational training model, method, curriculum and promotion of moral values. Since the 21st century, many Chinese parents sending their children to schools that teach Confucius Classics, is an indication of the revival of Confucian education in the modern era. Therefore, this study aims to examine the evolutionary effects of Confucian education on ancient and modern Chinese education systems and the traces of Confucian education in the understanding of education in the modern era by discussing the history of Chinese education from ancient times to the present day and Confucius’s educational training approach.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Çin Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, gokencsema@nevsehir.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1787-9328.

Alıntılama için/Cite as: Gökenç Gülez, S. (2023). Modern Çin eğitiminde geleneksel izler: Konfüçyüşü eğitimin yeniden canlanması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32 (1), 313-327.

GİRİŞ

Eğitim, insanların ihtiyaç duyduğu ya da duyması muhtemel beceri, bilgi ve değerleri planlı ve plansız şekilde kazanması sürecidir. Eğitim, resmî ya da gayri resmî olarak eğitimi alan insanların, yani öğrencilerin yaşadıkları toplumlarda, ailelerinde, okullarda veya işyerlerinde edindikleri bilgi ve deneyimleri kapsar. Gelişen ve değişen insanlık tarihi boyunca “Eğitim” kavramı içeriği ve anlamı açısından birçok kez değişime uğramış olsa da önemini ve mevcudiyetini dünya üzerinde yaşamın olduğu her bir bölge ve coğrafyada korumayı sürdürmüştür.

İnsanlık tarihinde eğitime duyulan ilk ihtiyaç “hayatta kalma” amacı ile doğmuştur. Bu açıdan bakıldığında ilk öğretmenin de doğanın kendisi olduğunu tahmin etmek zor değildir. İlk insanlar varlıklarını sürdürebilmek için, yaşadıkları doğal ortamlardaki zehirli meyveleri, tehlikeli hayvanları, ani değişen hava şartlarını öğrenmek ve deneyimleyerek öğrendikleri bu bilgileri kendilerinden sonra gelen nesillere aktarmak zorunda kalmışlardır. İnsanlık tarihinin başlangıcında insanlar arasında gerçekleşen bu bilgi ve beceri aktarımı günümüzde hala devam etmekte olan eğitim sürecinin temelini oluşturmaktadır.

Modern çağda eğitim fonksiyon açısından hayatta kalmayı sağlamanın yanında, “kendini gerçekleştirme” amacına ulaşmak için de bir araç haline gelmiştir. Başka bir deyişle eğitim sadece hayatta kalmak, bir iş bulmak ya da daha yüksek pozisyonlara yükselebilmek için bireylerin kendilerini geliştirmelerine, potansiyellerini keşfetmelerine yardımcı olan bir araç değil, aynı zamanda kendilerini geliştirmelerine de yardımcı olan bir süreçtir. Tüm düşünür ve bilginler de, nihai kullanım amacı ne olursa olsun felsefe, düşünce ve eserlerini bu ulvi amaç doğrultusunda oluşturmuş ve şekillendirmişlerdir. “Eğitim sistemleri ülkelerin kendi öz dinamikleri, sosyal yapıları ve stratejik hedefleri ile belirlenen ve bunlar doğrultusunda ayrıca kategorileştirilen organizasyonlardır. Haliyle, ülke eğitim sistemleri belirli noktalarda benzerlikler gösterebilir dahi kendi aralarında birçok farklılığa sahiptirler. Gerek ülkelerin öz imkânları, gerekse de ekonomik yahut sosyal yapılar bu farklılıkların veya benzerliklerin ana sebeplerinden bazılarıdır (Küçükali et al., 2021, s. 8).”

Bireysellikten ziyade kolektif bilincin ağırlıkta olduğu geleneksel Çin toplumunda, eğitim kişinin belirli bir konuda bilgi, beceri kazanması ve kendini yetiştirip geliştirmesinin yanında ulusun varlığını sürdürebilmesi açısından son derece önem verilen bir kavram olmuştur. Ulusun birliğinin ve varlığının devam edebilmesi için geleneksel kültürden beslenilerek oluşturulmuş bir eğitim yaklaşımı uygulanması, toplumu değiştirmek, geliştirmek ve yapılandırmak için tek yol olarak görülmüştür. Her ne kadar eğitim düşüncesi ve yaklaşımının tarihi süreç içerisinde farklı dönemlerde, dönemi yönetenlerin ideolojileri çerçevesinde şekillenmiş olduğu görülse de, genel olarak bakıldığında günümüzdeki eğitim yaklaşımının dâhi Konfüçyüs’ün (孔子, M.Ö. 551-479) Ru düşünce ekolünden (儒家) izler taşıdığını söylemek yanlış olmaz.

Çin’in geçmişten günümüze değişerek gelen eğitim düşüncesi ve sistemini anlamak için öncelikle tarihi süreç içerisinde Çin’in eğitim düşüncesi ve yaklaşımlarının kökeninin ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda çalışmada, geleneksel Çin eğitim sistemi, Konfüçyüs’ün öğretisi Ru düşünce ekolünün eğitim yaklaşımı incelenecektir. Bu temel doğrultusunda geçmişten günümüze gelen eğitim düşüncesinin ve geleneksel kültürün izlerini anlamak için Konfüçyüs düşüncesinin eğitimdeki temel ilkeleri, eğitim yaklaşımı ve eğitimdeki temel prensipleri ve modern Çin eğitim sisteminde Konfüçyüsçü eğitimin yeniden görülmesi ve canlanması ele alınacaktır.

Antik Dönemlerden Günümüze Çin Eğitim Tarihi

Çin uygarlığı bugün hala üç bin yılı aşkın bir süredir taşıyıcılığını yaptığı geleneksel mirası korumaya devam etmektedir. Bu miras, Çinlilerin toplumda nasıl yaşamaları, karşılaştıkları olaylar karşısında nasıl davranmaları ve nasıl düşünceleri gerektiği konusunda insanları yönlendiren bir rehber niteliğindedir. Antik dönemden günümüze dek insanları yönlendiren bu rehberin varlığı ve işlevselliği, Çin’in istikrarlı eğitim geleneği tarafından sağlanmakta ve sürdürülmektedir.

Günümüz Çin eğitim sistemini anlamak için antik dönemden bugüne Çin toplumunun eğitim evriminin, kökenlerinin, dayanağının ve zaman içindeki değişiminin tarihi süreçte incelenmesi gerekmektedir. Çin eğitiminin gelişimi ve özellikleri beş dönemde açıklanabilir. Bunlar: Çin eğitim kültürünün kökeni ve oluşumu, Han Hanedanlığı dönemi eğitimi, Tang dönemi eğitim sistemi ve memurluk sınavı, Song, Ming ve Qing dönemlerinde eğitim ve Konfüçyüsçü eğitim, memurluk sınavı ve 1840’tan sonra yeni eğitim modeli ve batının eğitime etkisidir.

Antik Çin’de okulların varlığı, ilk hanedanlık olan Shang Hanedanlığı (商朝, M.Ö. 1800-1050) dönemine kadar dayanmaktadır. Bu dönemde, kaplumbağa kabukları üzerinde bulunan yazılı kehanetler (Jiaguwen, 甲骨

文)² okullarla ilgili bilgi vermektedir. Örneğin, bir yazıda “Ping-tzu (bing zi) gününde, çocukların okula gitmesi hayırlı mıdır? Eve dönüş yolunda yağmur yağacak mı?” şeklinde bir kayıt bulunurken, diğer bir yazıda ise Jen-tzu (Ren Zi) gününde Fo bir kehanette bulunarak şunları kaydetmiştir: “Küçük (çocuk) okula giderken ona şarap sunmalı mıyım? (Sun, 1991, s. 24).” Bu kayıtlar, eğitimin nasıl işlediği konusunda bilgi vermese de, antik Çin’de okulların varlığını göstermektedir.

Zhou Hanedanlığı’nın (周朝, M.Ö. 1046-256) başından itibaren takriben M.Ö. 1050 yıllarında eğitim ve okul kavramında bazı gelişmeler olmuştur. Bu dönemde hanedanlığı yönetenler, aristokratların çocuklarını eğitmek için okul eğitimi başlatmışlardır. Buradaki amaç gençleri hanedanlık için Zhou imparatoruna hizmet etmek üzere yetiştirmektir (Creel, 1970, s. 406-9). Zhou Hanedanlığı döneminde hanedan yöneticileri tarafından kurulan okullar Biyong (辟雍) olarak adlandırılırken, derebeyleri tarafından kurulan okullar ise Pangong (泮宮) olarak adlandırılmaktadır. Araştırmacılar genellikle gölet ve ormana yakın olacak şekilde konumlandırılmış bu okulların öncelikli amacının dövüş eğitimi ve okçuluk eğitimi vermek olduğu ve eğitimin çok net şekilde askeri ve aristokratik sebeplere dayalı olabileceği şeklinde yorumlamaktadırlar (Lee, 2000, s. 42). Efsaneye göre, Zhou döneminde imparator Yao (堯) ve Shun (舜) eğitimin önemini vurgulamış ve İmparator Shun bazı eğitim kurumları kurmuştur. Tarih Kayıtlarında (史記)³ İmparator Shun ile alakalı kayıt şu şekildedir: “Kui, seni müzik ve törenlerden sorumlu bakan olarak atıyorum. Aristokratların çocuklarına eğitim vermek ve onları yetiştirmekten sorumlusun (Gu, 2016, s. 170).” Bu kayıt, aristokratların çocukları için özel bir eğitimin var olduğunu kanıtlar. Batı Zhou Hanedanlığı (西周朝, M.Ö. 1046-771) döneminde ulusal okullardan, yerel okullara kadar tüm eğitim kurumları toplumdaki değişen statü ve seviyelere göre sınıflandırılmıştır. Okullardan ilki aristokratların çocukları için kurulan okullar iken, ikincisi ise sıradan insanlar için kurulan okullardır (Mao & Shen, 1986, s. 71-73).

İlkbahar ve Sonbahar döneminde (春秋時期, M.Ö.770-475), Çin’in eğitim düşüncesi Çin eğitiminin temelini oluşturan ünlü düşünür Konfüçyüs’ten etkilenmiştir. Bu dönemde Ru Düşünce Ekolünün kurucusu Konfüçyüs özel eğitimi başlatan ilk kişidir. Toplumda kaosun hâkim olduğu Savaşan Beylikler Dönemi’nde (戰國時期, M.Ö. 475-221), Konfüçyüs dışında birçok düşünür ortaya çıkmıştır. Bu sebeple, Konfüçyüs dışında diğer düşünce ekollerinin kurucuları tarafından da savundukları öğretiler doğrultusunda özel okullar açılmıştır. Bu özel okullarda Konfüçyüs ve diğer düşünce ekollerinin kurucuları özel öğretmen olarak görev yapmışlardır. Konfüçyüs eğitim anlayışını ulus birliği ve bütünlüğü ile ilişkilendirerek, bir ulusun kuruluşunda ve halkın yönetiminde eğitimin mutlaka olması gerektiğini vurgulamıştır. Yine birçok Konfüçyüsçü düşünür, eğitim yoluyla imparatorun bilge olabileceği gibi uyrukların da bu doğrultuda uygar olabileceği görüşünü savunmuştur. Konfüçyüs ve diğer düşünürler herhangi bir kurumun kurucusu değil, düşünce okullarının kurucularıdır. Bu sebeple bu düşünürler kurumdan ziyade savundukları düşünce ekollerinin öğretileri doğrultusunda öğrenci ve takipçiler yetiştirmişlerdir.

Savaşan Beylikler Dönemi’nde Jixia (稷下) olarak adlandırılan bir tür akademi kurulmuştur. Jixia akademisi bu dönemde Qi beyliği (齊国) tarafından kurulan bir devlet okuludur. Bu okulda okuyan öğrenciler ve eğitim veren çoğu âlim o dönemdeki yüz düşünce ekolü öncüleri arasındadır. Bu okul, adından da anlaşılacağı üzere beyliklerin sürekli birbirleriyle savaştığı Savaşan Beylikler döneminde toplumdaki huzursuzluk ve kaosun hâkim olduğu ortamda yeni bir fikir üretmek ihtiyacı doğrultusunda kurulmuştur. Okula yönetici olarak atanan ilk isim Konfüçyüsçü düşünür Xun Zi’dır (荀子, M.Ö. 314-217). Onun dışında Song Jian (宋鉞) ve Yin Wen (尹文) gibi Dao düşünce ekolünü takip eden düşünürler de okulla aktif şekilde bağlantıları olan düşünürlerdir. Jixia akademisi beylikler arasında oldukça güçlü olan Qi beyliği tarafından desteklenmiştir. Böylesi kaotik bir dönemde güçlü olan Qi beyliğinin kurulan bu okulu desteklemesi dönemin yetenekli âlim ve düşünürlerini cezbederek akademiye yönelmelerine sebep olmuştur. Bu sebeple farklı düşünce ekollerinin takipçileri de okulla ilişki kurmaya devam etmiştir. Jixia akademisinde herhangi bir konuda uzmanlaşmış, çok sayıda yetenekli ve saygın bilge kişiler görev yapmıştır. Akademinin saygın üyelerine günümüzde bir konuda uzmanlaşmış olan, doktor unvanına karşılık gelen boshi (博士) unvanı verilmiştir. Boshi unvanı Çin’in eğitim sisteminde öne çıkan ve o dönemde dikkat çeken bir unvan olmuştur. Jixia akademisinde sayısı yetmiş olan boshi unvanlı bilge, “Liu Yi (六

² “Kaplumbağa Yazıtları ya da Fal Yazıtları olarak adlandırılan Jiaguwen Çincenin bilinen en eski yazı sistemidir. Shang Hanedanlığı döneminde yazı sistemi olan Fal Yazıtları, çağdaş Cincede “jiaguwen (甲骨文)” olarak adlandırılmaktadır. Jiaguwen kaplumbağa kabukları ya da inek, sığır kemikleri üzerine yazılan yazılardır (Gökenç Gülez, 2022: 369).”

³ “Tarih Kayıtları (史記) Çin tarihine ait olan ve Çin tarihi hakkında kayıtların, kaynakların ve kroniklerin kayıtlı bulunduğu tarih kitaplarının tamamına tabir için verilen genel isimdir. Han Hanedanlığı hükümdarlarından Han Wudi (汉武帝) dönemine dair kayıtları içeren Sima Qian’in (司马迁) önderliğinde derlenip, yazılmış olan Tarih Kayıtları (史記) ile başlayıp, Ming hanedanlığı döneminde Qing Qianlong (清乾隆) tarafından basılmış ve yayınlanmış olan Ming Tarihi (明史) ile tamamlanmıştır (Aktas, 2022, s. 492).”

藝)”⁴ da sunulan altı öğretiyi öğretmekten sorumlu kılınmıştır (Hu: 1995, s. 139). Jixia akademisi çoğu âlim tarafından tercih edilse de, sonraki dönemlerde kurulan okul sisteminde beklenen etkiyi yaratamamıştır. Konfüçyüsçü düşünürler Jixia akademisi ve boshi arasında sistematik bir bağlantı kurarak geliştirmeye devam etmiş, ancak sonraki süreçte kurum Qin Hanedanlığı (秦朝, M.Ö. 221-206) tarafından devralınarak el değiştirmiştir. Okulun öne çıkan bir özelliği ve sonraki dönemlere bıraktığı miras, Ru düşünce ekolü ve Dao düşünce ekolünü savunan âlimlerin dönemin güçlü beyliği tarafından desteklenen hoşgörü ve uyumun hâkim olduğu bilimsel bir ortam sağlamasıdır. O dönemde devletin, farklı görüşlerini savunan âlimlerin buluşup her konuda tartışabilecekleri ve öğrenebilecekleri bir ortam sunma sorumluluğu vardı (Lee, 2000, s. 45).

Han Hanedanlığı döneminde ise (汉朝, M.Ö. 206-M.S.220) yerel ve özel okullar kurulmuştur. Bu dönem tüm yönetim birimlerinde yararlanılmak üzere farklı türde okulların kurulduğu bir dönüm noktası olarak görülmektedir. Farklı bölgelerde kurulan yerel yönetim okulları Han döneminin sonlarına doğru azalmaya başlamıştır. Han dönemi eğitim sisteminin özelliklerinden biri de düşünce ekollerini savunan düşünürlerin veya ekol takipçilerinin kendi okullarını açmasının neredeyse bir gelenek haline gelmiş olmasıdır. Bu gelenek ile özel okul, devlet okulunu geride bırakmış, kendi dönemlerinden sonraki öğrencilerini ve özel öğretmenlerini de aynı yöntemi uygulamaya teşvik etmiştir.

Han döneminde, Savaşan Beylikler döneminde kurulan Jixia akademisindeki saygın kişilere verilen boshi atamaları devam etmiştir (Wang & Han, 1976, s. 43-44). Bazı bilgiler sadece kendi öğrencilerine eğitim vermeye devam etse de, çoğu bilge çeşitli konularda fikrini sunmak ve öneride bulunmak üzere imparatora hizmet için danışman olarak görevlendirilmiştir.

Batı Han Hanedanlığı (西汉, M.Ö. 206 - M.S. 25) dönemi imparatoru Han Wu Di (汉武帝) döneminde ise sistemde bazı değişiklikler görülmüştür. Wu Di bir okul kurularak, müfredatı Konfüçyüs düşünce ekolü eserleri olan Beş Klasik (五經); Şiirler Kitabı (詩經), Tarih Kayıtları (尚書), Törenler Kitabı (禮記), Değişimler Kitabı (易經) ve İlkbahar-Sonbahar Yıllıkları (春鞦) ile sınırlandırarak bilginlere sadece bunları öğretmelerini emretmiştir. Wu Di döneminde kurulan bu okul Taixue (太學) imparatorluk üniversitesi (bir nevi yüksekokul) olarak adlandırılmaktadır. Taixue antik Çin’de rütbe olarak en yüksek eğitim kurumudur. Başlangıçta sadece elli öğrencisi olan okulda öğrenci sayısı giderek artmıştır. Öğrencilere Konfüçyüs Klasikleri ve yorumlaması öğretilmektedir (Wang, 1988, s. 763).

Taixue okulu Han dönemi sonlarına doğru önemli ölçüde gelişmiş ve yayılmıştır. Chang-an (长安) üzerinde yapılan araştırmada, imparator Wang Mang (王莽, M.Ö. 45-M.S.23) yönetimindeki okulda oda, mahkeme ve hatta öğrencilerin kitap, müzik aleti ve diğer şeyleri satın alıp ya da satabilecekleri on binden fazla yerleşim olduğu kayıtlarda geçmektedir (Lee,2000, s. 42). Sonraki Han döneminde de (后汉) Taixue eğitimi devam etmiştir. Kurucu imparator Guang Wu Di başkent Luoyang’da (洛阳) yeni bir kampüs inşa etmiş ve on dört yeni âlim ataması yaparak her birine klasiklerin öğretilmesi görevini vermiştir (Lee, 2000, s. 49). Han döneminde ortaya çıkan Taixue okullarında yeteneklerine göre öne çıkan öğrenciler yetenekleri doğrultusunda politika, yönetim gibi konularda eğitilmiş ve bunun sonucunda da hanedanlığa girerek hanedanlık işleri ve yönetim işlerine dâhil olma fırsatını yakalamışlardır. Taixue’de verilen eğitim Han hanedanlığı bürokrasisine dâhil edilecek memurların hükümete hizmet için işe alımında büyük bir rol oynamıştır.

Sui (隋朝, 581-618) ve Tang Hanedanlığı (唐朝, 618-907) dönemlerindeki eğitim sistemine baktığımızda, bu dönemdeki eğitim kurumlarının Kore ve Japonya üzerindeki etkileri üzerine araştırma yapan Gao Mingshi bu dönem eğitim sistemini “*tapınak okulu eğitimi*” şeklinde yorumlamıştır (Gao, 1999, s. 188-225). Bu dönemde hanedanlık eğitim sisteminin temelinde hanedanlığın Konfüçyüs tapınakları inşa etmesi yatmaktadır. Konfüçyüs tapınaklarının inşa edilmesi dönem eğitiminin Konfüçyüs klasikleri üzerine olduğunu göstermektedir. Dolayısı ile Konfüçyüs tapınakları bu dönem eğitiminin simgelerinden biri olmuştur. Bu dönemde hanedanlık akademilerinin de desteği ile entelektüellere ve âlimlere danışma amaçlı ofisler kurulmuştur. Bu ofisler danışmanlık görevlerinin dışında, hanedanlık için potansiyel memurları yetiştirmek amacıyla eğitim tesisi olarak da hizmet etmişlerdir. Bu dönemdeki yükseköğretim kurumlarında matematik, kaligrafî, hukuk ve tarih gibi dersler de verilmiştir.

⁴ “Liu Yi (六藝) nesnelere ve insanlar arasında uyumlu bir ilişki kurmak için bilgi ve eğitimden oluşmuş kavramdır. Liu Yi altı farklı içeriği kapsar. Bunlar: Tören (Li, 禮), Müzik (Yue, 樂), Okçuluk (She, 射), Savaş (at) arabası sürmek (Yu, 禦), Yazı Yazmak (Shu, 書), Matematik (Shu, 數) (Liu&An, 2017, s. 398).”

Sui ve Tang Hanedanlığı dönemlerinde, hükümet yerel eğitimde aktif olarak Konfüçyüs okullarının kuruluşunda yer almıştır. Konfüçyüs okullarının misyonlarından biri de Konfüçyanizm öğretisini öğretmek ve yaymaktır. Bu uygulama diğer hanedanlık dönemlerinde de devam etmiştir. Tang Hanedanlığı, yerel yönetim okullarının öğretim müfredatlarını Konfüçyüs klasikleri, tıp ve Dao düşünce ekolü metinleri ile sınırlandırmıştır. Bu dönemde, hükümet eğitimde önemli gelişmelere devam etmiştir. Yerel okullar kurulmuş ve okulun başında bir bilgin ya da âlim görevlendirilerek hükümet tarafından yönetilmiştir. Sui döneminde imparator Wen Di'nin Budizm'e yönelmeye başlamasıyla, yerel yönetim okulları geçici olarak kapatılmıştır (Twitchett, 2008, s. 133).

Sui ve Tang dönemlerinde farklı bölgelerde valilik, eyalet ve ilçe düzeylerinde okullar kurulmuştur. Çoğu yerel bölge okulları bölge yönetim yetkililerinin inisiyatiflerine bağlı olduğundan sınırlı bir bütçeyle yürütülmüştür. Öte yandan, alt seviyedeki ilçe yönetim merkezindeki yerel okullar şahıs olarak tekelleşmiştir. Hükümet 9. yüzyıldan sonra gerileme dönemine girdiğinde, özel eğitim giderek daha da önemli bir hale gelmiştir. Tang Hanedanlığı dönemi başlarında özel okullar mevcut değildir. Ancak daha sonra imparator Xuan Zong'un (唐玄宗, 685-762) 738 yılında ferman yayınlaması ile özel okullar görülmeye başlanmıştır. Bu dönemde gittikçe yaygınlaşan özel okullar çoğunlukla orta Chang Jiang Nehri (长江) Havzası yani günümüzde Jiangxi, Hunan ve Henan bölgelerinde konumlandırılmıştır. Bahsi geçen bölgeler dağları ile ünlü bir bölge olması yanında, aynı zamanda ünlü âlim ve bilginlerin izole şekilde inzivaya çekildikleri ve öğrencileri ile ders yaptıkları yerler olarak da bilinmektedir (Lee, 2000, s. 75-76).

Tang dönemindeki yerel eğitimde Budizm'in etkisinden de bahsetmek mümkündür. Yerel eğitim müfredatının merkezinde Konfüçyanizm yer almasına rağmen, Budizm öğretisi de gayri resmi yollarla öğretilerek yayılmaya devam etmiş ve manastırlar öğrencilere hem yer, hem de maddi yardım sağlamıştır. Birçok öğrencinin Budist işletmelerle olan temaslarından ötürü, Budist öğretiler alması normal kabul edilmiştir. Özellikle Çin özel eğitimi Budizm öğretisi etkisinde kalmış ve bunun sonucunda da yeni Shuyuan (书院) yani klasiklerin okutulduğu akademi ile birleşme yoluna gidilmiştir (Lee, 2000, s. 77).

Antik Çin'de eğitim sisteminde önemli gelişmelerin yaşandığı bir diğer dönem ise Song Hanedanlığı (宋朝, 960-1279) dönemidir. Bu dönemde Shuyuan eğitim kurumu dikkat çekmektedir. Shuyuan kelime anlamı olarak kitapların toplandığı muhafaza edildiği yer anlamına gelmekte ve ilk olarak 9.yy da ortaya çıktığı bilinmektedir. Terim daha sonra klasik eğitimi okulları anlamında kullanılmıştır.⁵ Çok sayıda akademi daha sonra özel okula dönüşmüştür. Bunun yanında 10. yüzyılda Tang hanedanlığının çöküş döneminde bile klanlar üyelerini eğitmek ve yetiştirmek için yeni okullar kurmuşlardır. Bu okullar günümüzde Jiangxi ve Hunan bölgelerinde yaygın olarak konumlandırılmıştır.

Song dönemi göçebe toplumların tehdidi altında geçmiştir. Liao döneminde Kitanlar (契丹), Jin döneminde Cürçenler (柔然) ve Yuan döneminde Moğollar (蒙古) Song Hanedanlığını işgal etmişlerdir. Tüm bu ulusların hepsi Çin kültürü etkisi altında kalarak, Çin tarzı okullar kurmuş ve Konfüçyüs klasikleri içeriklerinden oluşan müfredatlar oluşturmuşlardır.

Yuan dönemi yerel okullarının en önemli özelliği halka ulaşmak açısından yönetici sınıfının geniş vizyona sahip olmasıdır. Yuan Hanedanlığı shexue (社学) eğitimini başlatan ilk hanedanlıktır. Bu bağlamda her elli hanede bu türde bir okul kurulmuş ve tarım hasadı dönemi dışında tüm çocuklara eğitim vermek üzere saygın bilgeler atanmıştır. Yuan dönemi ayrıca shuyuan yani akademilerin de geliştiği bir dönemdir. Bu dönemde bireylerin shuyuanlara olan ilgi ve taleplerinin dışında, hükümet de aynı zamanda bu tür okulların yaygınlaştırılmasını sağlamıştır. Yuan dönemindeki shuyuanlar daha kurumsal bir yapıya bürünmüştür. Öncülerinden farklı olarak, Yuan akademileri yerel yönetim ile olan yakın ilişkilerini kullanarak öğrencilerin memurluk sınavını⁶ geçmelerini sağlamışlardır (Lee, 2000, s. 92).

Ming (明朝, 1368-1644) döneminde yerel yönetim okul sistemindeki en önemli gelişme evrensel düzeyde shexue okullarının kurulmasıdır. Hanedanlığın başından itibaren, İmparator Taizu (明太祖) ahlaki davranış ve ideolojik kontrolün önemli olduğunu savunmuştur. Bu kararı almasının arkasında Çin'in her yerinde shexue okullarının kurulmuş olması yatmaktadır. Teknik olarak her elli haneye bir tane düşecek şekilde bu okuldan kurmak istemiştir. İmparator, Suzhou'da (苏州) günümüz Jiangsu bölgesinde 738 adet okulun kurulmasını

⁵ Bakınız: <https://cidian.qianp.com/ci/%E4%B9%A6%E9%99%A2> (Erişim Tarihi: 03.01.2023)

⁶ Memurluk sınavı (科举制) Çin kültürüne has, temeli imparatorluğun memuriyet için aday seçimine dayanan bir sınav sistemidir. Çin kültür, eğitim, politika ve toplumunu derinden etkileyen memurluk sınav sistemi 581-1905 yılları arasında uygulanarak 1300 yılı aşkın süre yürürlükte olmuştur.

emretmiştir (Lee: 98). Shexue okullarının ne derece evrensel olduğu tartışılır olsa da, yerel eğitim sisteminde sonraki beş yüz yıl içerisinde öne çıkan bir sistem olmuştur.

19. yüzyılın sonlarından itibaren ülke klasik Konfüçyüsçü geleneksel öğretim sistemini, sistemli bir şekilde organize edilmiş, profesyonel kadrolu ve kamu tarafından finanse edilen yeni bir eğitim modeline dönüştürmeyi amaçlamıştır. Batı ülkeleri ve Japonya'yı örnek alan yeni eğitim sistemi kurulduktan sonra çok hızlı bir şekilde ülke genelinde yayılmıştır (Pei, 2015, s. 29). Qing Hanedanlığının son dönemlerinde batı eğitimi Çin'de baş göstermeye başlamıştır. Qing Hanedanlığı (清朝, 1644-1912) döneminde modern anlamda ilk devlet okulu Tongwen Guan (同文館) 1862 yılında Pekin'de kurulmuştur ve bu okulun asıl amacı öğrencilere yabancı dil öğretmek olmuştur (Abe, 1987). Tongwen Guan Okulu Batı bilgisinin Çin'e tanıtılmasında büyük bir rol oynamıştır. "Başlangıçta sadece yabancı diller ve Konfüçyüs klasikleri üzerine dersler veren okul, daha sonra müfredatını modern bilimleri de içerecek şekilde genişletmiştir. Ancak, donanımına ve yenilikçi müfredatına rağmen okul, dış ilişkiler alanında uzman sağlama hedefini gerçekleştirememiştir (M. Kalkan & Y. Şaşmaz, 2022, s. 895)." Aynı zamanda, Qing sarayının ve Batılı güçlerin kayda değer desteklerine rağmen Çin halkı bu yeni eğitim türünü onaylamaya hazır olmadığından okul başlangıçta öğrencileri cezbetme konusunda zorluklar yaşamıştır. 1902 yılında, modern eğitime dair ilk yasa Qing mahkemesi tarafından yayınlanmıştır. 1902 Eğitim Yasası Çin'deki ilk modern eğitim sisteminin ana hattını çizmektedir. "Yeni eğitim modeline giden yoldaki en önemli gelişme ise 1904 yılında Eğitim Yasası'nın revize edilmiş halinin kabul edilmesiyle gerçekleşmiştir. Eğitim yasasının ulusal ölçekte uygulanması ise Çin'deki modern eğitim sisteminin resmi olarak başlangıcıdır (Li, 1997, s. 98-118)". 1905 yılında ise tüm seviyelerde uygulanan memurluk sınavı (科举) uygulamalarına son verilmiştir (Chang, 1955, s. 208-209). Memurluk sınav sistemine son verilmesi ile uzun yıllar süren geleneksel eğitim sistemi resmen sona ermiştir. 1911 yılında Qing hanedanlığının yıkılmasıyla devlet yeni bir eğitim sistemi kurmaya çalışmış ve 20. yüzyılın ilk yarısı boyunca eğitim rejimlerine devam etmiştir.

1905'te 1300 yıldır süren memurluk sınavının kaldırılması Çin'de modern eğitim sisteminin gelişmesinde bir etken olmuştur. Yeni eğitim modeli üç temel özellik içermektedir. İlki, yeni eğitim sistemi okullaşmayı tüm nüfus için erişilebilir kılmayı amaçlamış ve bu sebeple tüm eğitim sistemi halka açılmıştır. İkincisi, eğitim içeriği sadece Konfüçyüs klasiklerine odaklanmaktan ziyade Batılı konular ve yeni müfredata odaklanarak, müfredatta radikal değişiklikler yapılmıştır. Aynı zamanda yeni müfredat halkın tüm kesimlerine hitap edecek şekilde oluşturulmuştur. Üçüncüsü, yeni eğitim sistemi merkezi olmayan bir yapı olarak tasarlanmış ve yönetimin yerelleştirilmesi çoğunlukla ilköğretim düzeyinde yapılmıştır. 1905 yılında Eğitim Bakanlığı'nın (学部) kurulması eğitimde merkezi kontrolün başlamasına sebep olmuştur. Daha sonra, Cumhuriyet döneminde, kurum isminde bir kaç kez değişiklik yapılarak en son Ulusal Eğitim Kurulu olarak kalmıştır (Li: 391, Wang: 1994, 1-7). 1905'ten sonra eyalet seviyesinde eğitim daireleri kurularak eyalet valisi tarafından yönetilmiştir (Li, 1992, s. 42). 1906 yılında ise, Qing mahkemesi her idari bölgede yerel eğitim teşvik büroları (劝学所) kurmuştur. Kurumun adı kelime anlamı olarak insanları öğrenmeye, eğitim almaya ikna etmek anlamına gelmektedir.

Qing dönemi sonlarında ve Cumhuriyet döneminde, artan devlet okulları ile eğitime daha geniş kesimin erişimi sağlanmıştır. Hanedanlık dönemindeki uygulamaların aksine, daha geniş bir okuma yazma bilen kitle oluşturmak adına sınırlı kamu kaynakları temel olarak daha düşük eğitim seviyelerine tahsis edilmiştir. Modern eğitim sistemi için kaydedilen ilk ilerleme 20. yüzyılın başında yaygın eğitimden örgün eğitime geçişle olmuştur. Qing dönemi sonlarından bu yana, okullarda başlatılan bilginin zenginleştirilmesi için birçok yeni müfredat modeli yayımlanmıştır. Eski eğitim sisteminin yerine yeni muaddel müfredat matematik, fizik, coğrafya ve yabancı diller gibi Batı modeli konularını içermektedir. Eğitimdeki reform büyük ölçüde batının etkisinde kalarak, müfredattan Konfüçyüs klasiklerinin kaldırılıp, klasiklerin yerine el işleri, askeri tatbikat ve yeni ahlaki doktrinlerin yayılması için yeni rejimlere vurgu yapan yeni konular konulmuştur.

1912 yılında milliyetçi hükümet tarafından yasalaştırılan eğitim yasasında zorunlu ilköğretim ilk kez uygulanmaya başlanmıştır. İlköğretimde kız öğrenciler için eşit eğitim fırsatları tesis edilmiştir. 1922 yılındaki Beiyang hükümetinden (北洋政府) geçen eğitim yasası ile eyaletler tarafından eğitimde 6-3-3 yıl eğitim modeline geçiş yapılmıştır. 1928 yılında milliyetçi hükümet tarafından yasalaştırılan eğitim yasasında ise 1922 eğitim yasasına kıyasla önemli bir değişiklik yapılmamıştır. Cumhuriyet döneminden sonra (1912-1949) modern eğitim sisteminin ana unsurları neredeyse oturmuştur. Yeni eğitim modeli, büyük ölçüde kamu tarafından desteklenen ve aynı zamanda eğitim müfredatında radikal değişikliklerin yapıldığı bir modeldir.

1949'da Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla, Mao'nun (毛泽东, 1893-1976) liderliğinin ilk günlerinde okullaşma oranında büyük bir sıçrama olmuştur. Bu dönemdeki sıçrama, yeni Komünist hükümetin tüm sosyal sınıflar için eşit eğitim fırsatlarını sağlamasından kaynaklanmış olabilir (Chen, 1974, s. 59-84). Bu yükseliş trendi

çok uzun sürmemiş ve ilköğretime kayıt oranlarında bazı dönemlerde önemli dalgalanmalar yaşanmıştır. Bu dalgalanmaların sebebi ilk olarak 1952-1962 yıllarında Büyük İleri Atılım'ın (大跃进) yaşandığı dönemi kapsamaktadır. İkincisi ise 1966'dan 1976 yılına kadar Çin toplumunu derinden etkileyen Kültür Devrimi (文化大革命) dönemlerini kapsamaktadır. 1955 yılından itibaren ortaöğretim eğitimini teşvik etmek amacıyla bir program başlatılmış ve bu doğrultuda Çin'in kırsal bölgelerinde çok sayıda ortaokul inşa edilmiştir. Bunun sonucunda 1977'de okullaşma oranı %42'ye kadar yükselmiştir. 1980'lerden sonra ortaöğretime kayıt oranı özellikle 1986'da zorunlu eğitim yasasının çıkarılmasından sonra yükselişe geçmiştir. Bu süreçte her çocuk 3 yılı ortaokul eğitimi olmak üzere 9 yıl zorunlu eğitim almıştır (Pei, 2015, s. 78).

Çin, 2000 yılından sonra eğitim alanında fırsat eşitliğinin sağlanması amacıyla bazı önemli adımlar atmıştır. 2002 yılında ülke genelinde var olan "kilit okullar ve kilit sınıflar" uygulamasını kaldırarak, herkese aynı kalitede eğitimin ulaşmasını sağlamak istemiştir. 2006 yılından itibaren ülkenin batısında bulunan az gelişmiş kırsal alanlarda zorunlu eğitim kademesindeki öğrenciler okul harçlarından muaf tutulmuştur. 2007 yılında bu uygulama, ülke genelindeki tüm kırsal alanları kapsamış ve 2008 sonbaharında ise uygulama tüm ülkeye yayılmıştır. Böylece zorunlu eğitim ülke genelinde tamamen ücretsiz hale gelmiştir (Körkem Akçay, 2023, s. 10).

Konfüçyüs'ün Eğitim Yaklaşımı

Antik dönemde Çin'de ahlak eğitimi ve teorisini açıklayan ve savunan ilk kişi, geleneksel kültürün aktarıcısı olarak da bilinen ünlü düşünür Konfüçyüs'tür. Konfüçyüs, Çin'in eğitim sistemini antik dönemde etkilediği gibi, günümüzde de etkilemeye devam etmektedir. Modern dönemde Çin eğitim felsefesi ve düşüncesinin tek kaynağı Konfüçyüs olmamakla beraber, Konfüçyüs'ün öğretisi Çin eğitim sisteminde baskın gelen bir düşünce sistemi olmuştur. Konfüçyüs düşüncesi ve eğitim anlayışının temelini Liu Yi oluşturmaktadır. Konfüçyüs'ün eğitim teorisinin temelinde insan sevgisi anlamına gelen Ren (仁) ilkesi yatmaktadır. Konfüçyüs'e göre insanın davranışlarını kontrol etmesi gerekmekte ve bir nevi davranışlarının efendisi olmalıdır. Konfüçyüs, kaderin her şeyi kontrol edemeyeceği, davranışlarının kontrolünün insanın kendi elinde olduğunu vurgulamaktadır. Konfüçyüs insan eyleminin alan ve sınırının tanımlaması yapıldıktan sonra, yaşamın en yüksek yol gösterici ilkesi Ren ilkesi ile bağlantılı olduğunu düşünmektedir.

Konfüçyüs'ün vurguladığı önemli bir diğer ilke ise etik anlamına gelen Li (礼) ilkesidir. Li kişinin sosyal davranışlarını düzenlemesini sağlamaktadır. Konfüçyüs'e göre insan kaderi anlamadan ideal insan (君子) olamaz; törenleri, ahlak ve geleneği bilmeden ayakta kalmaz (Lee, 2000, s. 175). Konfüçyüs'ün öğrencilerinden Yan Hui (颜回) Konfüçyüs'e insan sevgisi hakkında bir soru sorduğunda, Konfüçyüs insan sevgisinin kişiyi hizaya getirdiğini ve insanı merhametli olmaya yönelttiğini söylemiştir.

Konfüçyüs'ün eğitim felsefesinde önemli olan bir diğer ilke ise öğrenme anlamına gelen Xue (学) ilkesidir. Öğrenmek, insanın erdemli olmasına giden yoldaki ilk adımdır. Konfüçyüs, öğrenme eylemine ne zaman başlanmasından ziyade, bunun herhangi bir zamanı ve yaşı olmadığını, kişinin boş bulduğu vakitlerini öğrenmeye harcaması gerektiğini vurgulamıştır. Konfüçyüs'e göre öğrenmek ahlaki yaşam için temeldir (Lee, 2000, s. 176). Özellikle insan ilişkilerinin dünyevi bağlantılarında nasıl davranacağına da temelidir. Ebeveynler de dâhil olmak üzere kişinin üstlerine hizmet etmesi, ahlaki dürüstlük ve bilgelik anlamında arkadaşlarına karşı arayış içinde olması eğitimin temel içeriklerindedir. Konfüçyanizm'in eğitim düşüncesine dair savunduğu bazı temel kavramlar bulunmaktadır. Eğitim ve öğretime dair bu temel kavramlar antik dönemden günümüze Çin toplumunun eğitim modelinde öne çıkan kavramlardır.

Konfüçyüs eğitimde eşitlik (有教无类) kavramını öne sürmüştür. Eğitimin soylulara, varlıklı kişilere, aristokratlara kısacası toplumun sadece belirli bir kısmına yönelik olmasından ziyade, toplumun her kesimi için var olması gerektiğini savunmuştur. Konfüçyüs özel eğitim kurumları kurmuş ve eğitimi herkes tarafından ulaşılabilir yapmıştır. Aynı zamanda eğitimin önemini vurgulayarak önemli görevler için yetenekli kişilerin yetiştirilmesi gerektiğini savunmaktadır (Bahtilla & Xu, 2021, s. 2). Konfüçyüs'ün savunduğu eğitimde eşitlik ilkesi modern Çin toplumundaki eğitim sisteminde de dikkate alınan bir kavram olmuştur. Konfüçyüs eğitimde eşitlik düşüncesi ile toplumdaki herkes her birey için eşit eğitim fırsatını oluşturmayı amaçlamaktadır. "Eğitimde eşitlik ilkesi, toplumdaki eşitlik düşüncesinin temel taşıdır ve bir toplumun gelişmesi de buna bağlıdır. Günümüz Çin toplumunda özel okullar, zorunlu okulların neredeyse yerine geçmiş ve özel okullar varlıklı gelir düzeyi yüksek ailelerin çocuklarının yararlanacağı bir kurum haline gelmiştir. Bu da insanlar arasında eğitimde eşitsizlik düşüncesinin artmasına sebep olmuştur. Bu sebeple Konfüçyüs'ün ileri sürdüğü eğitimde eşitlik kavramı günümüz

Çin toplumunda eğitimde fırsat eşitliğinin temel prensibini oluşturmakta ve sosyalist toplumun gelişmesine katkı sağlamaktadır (Zhou, 2013, s. 122).”

Çin eğitim sisteminde önemli bir yere sahip olan eğitimde eşitlik kavramı, öğretmenlerin her bir öğrenciye eşit şekilde davranması anlamını da içermektedir. Konfüçyüs, öğretmenlerin, öğrenme talebinde bulunan herkese karşı rütbe, statü, sınıf gibi hiyerarşiye bakılmaksızın aynı şekilde öğretmesi gerektiğini savunmaktadır. Öğretmenin öğrencilere karşı eşit düzeyde yaklaşması ve onları eğitmesi durumunda öğrencinin tüm yönüyle gelişmesine katkı sağlayacağını düşünmektedir. Konfüçyüs’e göre; eğitim kurumlarında, öğretmenler öğrencilerin kişilik ve karakter farklılıklarına saygı göstermeli ve her bir öğrencinin kapasitesine yönelik öğretim sağlamalıdır. Böylece, öğrenciler uyumlu ve adil bir ortamda eğitim alabilirler.

Konfüçyüs’ün eğitim yaklaşımındaki bir diğer önemli kavram ise öğrencinin kapasitesine uygun öğretim (因材施教) kavramıdır. Öğrencinin kapasitesi ve yeteneğine uygun eğitim modeli kişiye özgü bir eğitim modelidir. Kişinin öğrenme yolculuğunda farklılıklar söz konusudur ve bu durum kişinin kapasitesi ile alakalıdır. Konfüçyüs, eğitimde öğrencinin kapasitesine uygun eğitim modelinin uygulanması durumunda kişide var olan yeteneğin ortaya çıkarılacağını düşünmektedir (Zhou, 2013, s. 124). Öğrenme yolundaki farklı kişilerin kendilerine has özelliklerinden başlayarak eğitim metot ve yönteminin bu doğrultuda şekillendirilmesi durumunda eğitimin asıl amacına ulaştığını düşünmektedir.

Modern Çin eğitim sisteminde Konfüçyüs’ün savunduğu kişinin kapasitesine uygun öğretim kavramı sıklıkla vurgulanmaktadır. Çünkü bu tür eğitim modelinin amacı öğrenciler arasındaki farklılıklara saygı duymayı, kişinin kapasitesi ve yeteneğini göz önünde bulundurarak bu doğrultuda yönlendirmeyi ve bunun sonucunda da her bir öğrencinin farklı yönlerde gelişmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Günümüzde Çin’de resmî olarak her seviyeye uygun kademeli eğitim modeli uygulanmadığından öğrencilere kapasitesinin çok üzerinde bilgi aktarılmaktadır. Bunun sonucunda da veliler çocuklarını zorunlu eğitimin verildiği okul zamanı dışında, öğrencilerin kapasiteleri doğrultusunda sanat, spor gibi kurslara göndermektedir. Bu şekilde farklı yetenek ve kapasiteye sahip olan öğrenciler kapasite ve yeteneklerine uygun öğretim metotlarını keşfetme fırsatı bulabilmektedir. Çinli ailelerin çocuklarının eğitiminde bugün günümüzde uyguladığı bu yöntem Konfüçyüs’ün savunduğu kapasiteye uygun öğretim ve eğitim modelinin bir parçasını oluşturmaktadır.

Konfüçyüs’ün eğitim yaklaşımındaki bir diğer kavram öğrencileri merkez alan sistemdir (启发诱导). Konfüçyüs’ün savunduğu eğitim öğrencinin merkez alındığı kavram öğretmenin yönlendiren rehber konumunda olup, öğrenciye ilham olması ve öğrencinin aktif bir şekilde eğitimin içerisinde yer alması anlamına gelmektedir. Öğretmen öğrenciye ilham vererek, öğrencinin kendi içine yolculuk yapması, düşünmesi ve objektif bir bakış açısıyla olaylara yaklaşmasını sağlamalıdır. Ancak bu şekilde öğrencinin öğrenmesinde verimlilik görülebilir (Zhou, 2013, s. 125). Öğretmen sadece öğrencilerini sevip onlara ilgi göstermekle kalmamalı, aynı zamanda akademik anlamda da kendini geliştirmeli, öğrencilere ilham vermeli, onların bir konu üzerinde bireysel olarak düşüncelerini sağlamalı, bilgiye düşünerek ulaşmaları konusunda yardımcı olup yönlendirmeli, öğrencilerin problemleri çözme ve analiz etme yeteneklerini artırmalıdır.

Konfüçyüs’ün eğitimde savunduğu bir diğer kavram da öğretmenin rol model olması, söyledikleri ile davranışlarının tutarlı olması (言传身教) kavramıdır. Konfüçyüs ahlaki değerlerin davranışa yansımaları gerektiğini vurgulamıştır. Ailede başlayan rol modellik kavramı, okulda öğrencinin öğretmeni örnek almasıyla devam etmektedir. Bu sebeple eğitimci Jia Liding, öğretmenin dünya görüşü, etik değerler bütünü, yaşamı, karşılaştığı her bir durum ve karşılaştığı olaylara karşı tavrının öğrencileri etkilediğinin altını çizmektedir. Bu sebeple öğretmen dilde ifade ettiği her şeyi tavır, davranış ve tutumlarına da yansıtarak öğrencilerine rol model olmalıdır (Zhou, 2013, s. 128).

Konfüçyüs aynı zamanda eğitimde öğrenilenlerin pratik ve uygulamaya dökülmesi ve bunun üzerinde düşünülmesi kavramını (学习、实践、反思, 学思结合, 知行统一) vurgulamıştır (Zhou, 2013, s. 129). Eğitim modelinde “Öğrenmek, Pratiğe Dökmek ve Üzerinde Düşünmek” yöntemi önemli bir modeldir ve öğrenileni uygulamak öğrenmenin ve üzerinde düşünmenin merkezinde yer almaktadır.

Modern Dönem Çin Eğitim Sisteminde Konfüçyüsçü Eğitimin İzleri

Antik Çin’de kültür, siyaset, ekonomi gibi alanları derinden etkileyen Konfüçyüs, öğretileri ve düşünceleri ile günümüz Çin eğitim sistemini etkilemeye devam etmektedir. 19. yy. sonlarından itibaren Çin’in kapılarını dışa açmaya başlamasıyla, çoğu Çinli entelektüel, Konfüçyüs’ün öğretisi Konfüçyanizmi modern döneme atıfta bulunmayan eski bir ideoloji olarak görmüştür (Billiloud & Thoraval, 2015, s. 17). 1949 yılında Çin Halk Cumhuriyeti ve Komünist rejimin kurulması ile beraber Konfüçyüs geleneği hükümet tarafından da arka planda

bırakılmıştır (Billiloud, 2021, s. 1). Birçok alanda geleneksel Çin kültürünü etkileyen Konfüçyüs ve öğretileri 2000’li yılların başından beri tekrar gündeme gelerek, Çin hükümeti tarafından desteklenmeye başlanmıştır. Çin devlet başkanı Xi Jinping (习近平, 1953-...) uluslararası bir sempozyumun açılış konuşmasında Konfüçyüs’ün 2565. ölüm yıldönümünü anarak Konfüçyüs’e atıfta bulunmasıyla Konfüçyanizm yeniden gündeme gelmiştir. Xi Jinping’in konuşması akademik camia ve medya tarafından Konfüçyanizmin yeniden canlandırılması şeklinde yorumlanmıştır. Xi Jinping’in Konfüçyüs’ü anarak atıfta bulunması sonrasında “minjian rujia (民间儒家)” olarak adlandırılan halk Konfüçyanizmi yaygınlaşmaya ve popüler olmaya başlamıştır. Bu durum son yirmi yıldan fazla süredir Konfüçyüsçü düşüncenin Çin toplumunda siyasi, dini ve eğitim gibi çeşitli alanları etkilemeye devam etmesine yol açmıştır.

Konfüçyüs ve öğretileri antik dönemden günümüze, Çin toplumunu her alanda etkilemiş ve 21. yüzyılda Konfüçyanizmin yeniden gündeme gelmesiyle eğitim alanında da Konfüçyüsçü eğitim anlayışı ve yaklaşımının izleri görülmeye başlanmıştır. Antik dönemde imparatorluk sınavı ile kurumsallaşan Konfüçyüsçü eğitim geleneği modern dönem eğitimini de etkilemektedir (Li, 2012, 63). Konfüçyüsçü eğitim modeli ömür boyu süren bir öğrenme modeli olup insanın kendisini eğitmesini (xiushen, 修身) içermekte ve bunun sonucunda da insanın beş erdeme ulaşmasını hedeflemektedir. Bahsi geçen beş erdem; insanları sevmek (ren, 仁), adaletli olmak (yi, 义), tören (li, 礼), bilge olmak (zhi, 智), güvenilir olmak (xin, 信) ilkelerini içermektedir. Konfüçyüs’ün felsefesi, toplumdaki beş temel ilişki anlamına gelen Wulun (五伦): “yönetici-devlet, baba-oğul, koca-eş, ağabey-kardeş ve arkadaşlar” arasındaki ilişkileri ifade etmektedir. Konfüçyüs, bu ilişki türlerinde her birinin sorumluluklarını bilerek görevlerinin eksiksiz yerine getirilmesini savunur. Aynı zamanda, bir insanın kendisini eğitime yolunda ve insan ilişkilerinde beş ilkeyi yerine getirmesi durumunda insanın ideal insan mertebesine erişebileceğini savunmaktadır (Gökenç Gülez, 2022, s.396-397).

Çin’de farklı alanlarda reformların yapıldığı 1978 yılından sonra, Konfüçyüsçü eğitim, Çin eğitim reformunun ayrılmaz bir parçası olarak yeniden gündeme gelmiştir. Bu süreçten sonra toplumda baskın olan sınav odaklı eğitim modelinden (应试教育), suzhi (素质) odaklı eğitim modeline geçiş yapılmıştır. Sınav odaklı eğitim sisteminin kökeni antik Çin’de memurluk sınav sistemine (科举制) kadar dayanmaktadır (Lee,2000, s. 657). Antik dönemde toplumun çoğunluğu adil bir sistem olduğunu ve yetenekli adayların sınav yolu ile test edilerek seçildiklerini düşündükleri için sınav odaklı eğitim modelini desteklemişlerdir. Aynı zamanda sınav odaklı eğitim, öğrencilerin öncelik olarak entelektüel gelişimine (智育) odaklanıp, ahlaki eğitim ve sahip oldukları sanatsal ve estetik yeteneklerinin göz ardı edildiği düşünüldüğü için de çok sert eleştirilere maruz kalmıştır (Lou, 2011). Hansen sınav odaklı eğitim sisteminin öğrencilerin yaratıcılıklarını göz ardı ettiğini, sadece tabi tutuldukları test sonucuna göre aldıkları puanlara odaklandığını ve aynı zamanda öğrenciler üzerinde de baskı kurması sebebiyle kınandığını ve sert eleştiriler aldığının altını çizmektedir (Hansen, 2015).

Çin’in reform döneminden sonra benimsenen suzhi eğitim modeli (素质教育), sınav odaklı eğitim modelinin aksine çok yönlü olarak kişiyi yetiştirmeye odaklı bir yaklaşımdır. Suzhi, kişinin doğuştan gelen ve beslenen fiziksel, entelektüel ve ideolojik özelliklerini ifade etmektedir (Murphy, 2004: 2). Suzhi eğitim modeline dayanarak entelektüeller sınava dayalı eğitim modelini eleştirip “yalnızca sınavları geçmeye odaklanan öğrencilerin ahlakta yaratıcı veya çok yönlü olmayan, niteliksiz yetişkinler haline geldiklerini” ileri sürmüşlerdir (Kipnis, 2001, s. 11). Suzhi eğitim modeli ilk olarak 1980’lerde sınav odaklı eğitim sisteminden kaynaklanan problemlere çözüm sunmak amacı ile Çinli entelektüeller tarafından ileri sürülmüştür (Kipnis, 2001, s. 11). 1990’ların başında ise hükümet tarafından beş temel nitelikte çok yönlü yeteneği geliştirmek için ulusal bir kampanya başlatılmıştır. Bu beş temel nitelik ise zekâ, doğal yetenek, fiziksel, estetik ve kişinin niteliğini (Yi, 2011) taşımaktadır. 1990’ların sonunda ise Suzhi eğitim modeli ulusal bir eğitim politikası olarak kurumsallaştırılmıştır.

Günümüz Çin toplumunda nitelik ve kalite odaklı eğitim modeli (suzhi) ahlak eğitimi ile yakından ilgilidir. Ahlak eğitimi denince akla ilk gelen isim şüphesiz ki Konfüçyüs’dür. Çünkü Konfüçyüsçü eğitimin temelinde ahlak eğitimi yatmaktadır. Konfüçyanizm eğitim yoluyla dönüştürme (jiaohua, 教化) geleneğini sosyalist ve kolektif değerlerle birleştiren bir ahlaki eğitim sistemini yeniden formüle etmiştir (Li, 2011). Konfüçyanizme göre benliğin özü, nezaket ve diğer erdemleri besleyen eğitim yoluyla dönüştürülebilir (Chen, 2012). Bu bağlamda, suzhi eğitim modelinin tanımladığı her şey insanların gelişme potansiyeline sahip olduğunu öne sürerek düzeltilebilir ya da değiştirilebilir (Lin, 2009, s. 289-290).

Suzhi eğitim modeli ile Konfüçyüsçü eğitimi arasında iki temel fark bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Konfüçyüsçü eğitim temelde kişinin kendisini geliştirmesini ve ahlaki eğitimi vurgularken, suzhi eğitim modeli

ahlak eğitimi yanında yaratıcılığa ve yeniliğe de önem vermektedir. İkincisi ise, Konfüçyüsçü eğitim klasiklere yönelik ezberleme yönetimini teşvik eder ki bu eğitim modeli sınav odaklı eğitim modeli ile benzer izler taşımaktadır. Suzhi eğitim modeli ise ezberci öğrenmeyi ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Günümüzde, Konfüçyüsçü eğitim modelini savunanlar klasikleri ezberleme yolu ile kişisel ahlakın geliştirilebileceği görüşünü savunmaktadırlar.

Modern dönemde kurulan bazı kuruluşlar mevcut eğitim sisteminde Konfüçyüsçü eğitimin canlanmasında önemli bir faktör olmuştur. Pekin merkezli kar amacı gütmeyen Yidan Xuetang (一耽学堂) kuruluşu geleneksel kültürü teşvik etmek amacıyla kişinin kendisini ve diğerlerini eğitim yoluyla dönüştürmesi ve şekillendirmesi (jiaohua, 教化) ile ilişkilendirilen bir kuruluştur. Bu kuruluş, 2000'li yılların başlarında beş bin gönüllü ve yarım milyon kişiyi aktivitelerine katılımcı olarak kabul etmiştir (Billiloud, 2011, s. 287). Yidan Xuetang organizasyonunun kurucusu Pang Fei, geleneksel kültürün ve Konfüçyanizm'in canlandırılmasında aktif olarak yer alan kişilerden biridir. Pang Fei Yitan Xuetang'ı kurmasının ardından ülkede farklı yerleşim alanlarını ziyaret ederek geleneksel kültürü yaymayı amaçlamıştır. Yidan Xuetang gönüllülerinin çoğu öncelik olarak kendi kendilerini geliştirmeye odaklanmalarının yanında, aynı zamanda kendilerini topluma adamayı da amaçlamışlardır. Burada eğitim yoluyla dönüşümün (jiaohua) iki farklı boyutu ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki, kişinin kendisinin eğitimi ve dönüşümünü ifade ederken, diğeri de toplumsal hedefe yönelik olarak toplumsal dönüşümü ifade etmektedir. Yidan Xuetang, klasiklerin grup halinde okunması, toplu törenlere katılım gibi belirli teknikler aracılığıyla hem kişinin kendisini geliştirmesini, hem de öğrendiklerini başkalarına öğretmek onların dönüşümüne katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu iki unsur çoğu zaman iç içe geçmiş durumdadır. Eğitim yoluyla dönüştürme faaliyetleri kişinin hayatını, seçimlerini ve eylemlerini dönüştürüp düzenlemektedir (Billiloud, 2011, s. 289).

Konfüçyüsçü eğitim modelinin günümüzde yaygınlaşmaya başlaması ile birlikte birçok ebeveyn geleneksel Çin kültürü hakkında eğitim almaya ve aynı zamanda çocuklarına Konfüçyüs klasikleri eğitimi aldirmaya başlamışlardır. 2010 yılında üç binin üzerinde geleneksel eğitim veren özel okul kurulmuş ve binlerce öğrenci Konfüçyüs eğitimi veren bu okullara kayıt olmuştur (Wang: 2014). Bunun yanında Çinli aileler evde çocuklarına klasikleri öğretmekte ya da okul zamanı dışında çocuklarını yarı zamanlı olarak Konfüçyüs klasiklerinin okutulduğu çalışma salonlarına (xuetang, 学堂) göndermektedirler. Konfüçyüsçü eğitim veren yüzlerce eğitim kurumu ise küçük yaştaki öğrenci gruplarına tam zamanlı olarak klasik eğitimi vermektedir (Billiloud, 2021). Toplumda oldukça yaygınlaşan bu tür Konfüçyüs eğitimi veren okullar farklı metodolojilerle desteklenmiştir. Bazı okullarda gün boyu sadece klasikler ezberletilirken, bazılarında ise klasik eğitimi yanında fen bilimleri, yabancı dil eğitimi, güzel sanatlar eğitimi, spor eğitimi, Çin ve batıya ait alternatif eğitimler verilmektedir (Billiloud & Thoraval, 2015). Çinli ailelerin eğitimde ahlaki eğitime önem vermesiyle Konfüçyüsçü eğitim modeline yönelmesi ve ders içeriği olarak çocuklara klasiklerin okutulması öğretim yöntemleri açısından tartışmalara sebep olmasına rağmen, Konfüçyüsçü eğitim modeli modern Çin toplumunda yeniden revaçta olmaya başlamıştır.

Tayvanlı Konfüçyüsçü akademisyen ve eğitimci Wang Caigni'nin (王財貴, 1949-....) Konfüçyüsçü eğitim modeline uygun oluşturduğu eğitim metodolojisi Konfüçyüsçü eğitimin Çin'de yeniden revaçta olmasındaki etkenlerden biridir. Wang ilk olarak 1990'ların ortalarında çocuklara klasikleri okuma eğitimi vermek üzere Tayvan'da özel bir akademi kurarak Konfüçyüsçü eğitimin tanıtımına başlamış ve daha sonra bu akademiler 2000'li yıllarda Çin anakarasında da yayılmıştır. Wang, çocukların klasik okumalarına öncülük eden kişi olarak bilinirken, çocuklar klasikleri okuyor anlamına gelen "shao'er dujing (少儿读经)" ya da "ertong dujing (儿童读经)" adlarıyla birlikte de anılmaya başlanmıştır (Wang, 2022).

Modern dönemdeki Konfüçyanizm aktivistlerden biri olarak Wang'ın çabaları Konfüçyüsçü eğitimin modern toplumda yeniden canlanmasında büyük bir etkiye sebep olmuştur. Wang 2001 yılında Pekin Normal Üniversitesi'nde çocukları klasikleri okumaya teşvik etmek ve onlara rehberlik etmek konusunda bir konuşma yapmıştır. Wang'ın yaptığı konuşma, Konfüçyüsçü eğitim uygulamacıları tarafından "yüzyılın en iyi konuşması" olarak görülmüş ve Çin'de Konfüçyüs klasikleri eğitim hareketinin başlamasını tetiklemiştir. Wang'ın fikirlerinden etkilenen çok sayıda kişi eski tarz özel okul (sishu, 私塾) kurmuş ve 2000li yılların başından itibaren gittikçe artan sayıda veli çocuklarını devlet okullarından bu eğitim kurumlarına transfer etmeye başlamıştır (Billiloud & Thoraval, 2015).

Wang (Wang, 2014) çocuklara klasikleri öğretmek amacıyla üç temel ilke önermiştir. Wang'ın teorisine göre ilk olarak öğretim içeriğinde Konfüçyüsçü klasiklere öncelik veren Çince kanonik metinler (Budizm, Daoizm ve Konfüçyanizm gibi öğretilere dair) mutlaka yer almalıdır. İkincisi, temel pedagoji yöntemi ise ezber üzerine olmalıdır. Son olarak Wang, on üç yaşından küçük çocukların güçlü bir hafızası ve bunun yanında zayıf anlama ve kavrama yeteneği olduğu görüşünü savunarak, çocuklara küçük yaştan itibaren basit yöntemlerle klasikleri

okuma ve ezberleme yönünde rehberlik edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Wang, 2022). Konfüçyüs klasiklerini öğrenen çocukların bahsi geçen üç ilkeyi takip etmeleri durumunda, öğrencilerin klasiklerde yazılı olan ufuk açıcı bilgileri etkili bir şekilde özümseyeceklerini ve bunun kişisel ve ahlaki gelişimlerine katkıda bulunacağını düşünmektedir (Wang, 2022). Wang'ın savunduğu bu eğitim teorisi, çocuklarının ahlaki gelişimi için alternatif bir eğitim modeli arayan, özellikle klasikleri öğrenme yoluyla çocuklarının ezber yönünü geliştirmek isteyen ebeveynleri önemli ölçüde etkilemiştir.

Modern Çin eğitiminde Konfüçyanizmin yeniden gündeme gelmesi üzerine araştırmalar yapan Canlong Wang, günümüzde ebeveynlerin çocuklarını neden Konfüçyüs okullarına gönderdiklerini incelemek üzere ebeveynlerle röportaj yaparak veriler toplamıştır. Wang'ın yaptığı bu çalışma günümüz Çin toplumu eğitiminde Konfüçyüsçü eğitimin yeri ve eğitimde Konfüçyüsçü eğitime yönelme sebeplerini anlamamız açısından faydalı bir çalışmadır. Wang'ın çalışmasından elde ettiği verilere göre, ilk olarak ebeveynlerin çocuklarını Konfüçyüsçü okullara yönlendirmelerinin altında devlet eğitimi eleştirmeleri ve verilen eğitimin ahlak eğitimi açısından zayıf olduğu görüşü yatmaktadır. Veliler devlet eğitiminin çocuklara insan olmanın (做人) gerekliliklerini, diğer insanlarla iyi geçinmeyi ve ahlak eğitimi öğretmek konusunda yetersiz ve başarısız olduğunu düşünmektedirler. Öte yandan, aileler devlet okullarında bilgi odaklı eğitim verildiğini, Konfüçyüsçü okullarda ise ahlak odaklı eğitim verildiğini vurgulamakta ve ahlak eğitiminin kişinin kendi kendisini yetiştirmesi, dönüştürmesi ve ahlaki karakterinin olgunlaşmasının daha öncelikli olduğunu düşünmektedirler (Wang, 2022). Tüm bu sebepler ebeveynlerin ahlak eğitimine ve kişinin kendi kendisini geliştirmesi ve eğitim yoluyla dönüştürmesine odaklanan Konfüçyüsçü eğitim modeline yönelmesine sebep olmuştur.

Çocuklarını Konfüçyüsçü okullara gönderen veliler devlet okullarının müfredatı ve öğretim materyallerini de eleştirmektedirler. Farklı yeteneklere sahip olan çocuklara aynı tür ve seviyede zorunlu içerik sunulduğunu ve sunulan bilgilerin çocukların kapasitelerini aştığını ve çocuklara anlamadıkları halde aşırı bilgi yüklemesi yaptıklarını düşünmektedirler. Ebeveynler çocuklarının sadece pratik bilgiler olarak kültürel değerlerden yoksun kaldıklarını, bunun yerine Konfüçyüs klasiklerini okuyarak ve anlayarak ahlaki dönüşümlerine ve kendilerini geliştirmelerine odaklanmaları gerektiğini vurgulamaktadırlar (Wang, 2022). Öte yandan, Çin'in lise son sınıf öğrencilerinin girdikleri yılda bir kez düzenlenen üniversite sınavı (高考) konu içeriğinde Konfüçyüs klasikleri ve diğer klasiklere dair sorular sorulması ebeveynlerin çocuklarına klasik eğitimleri aldırmasındaki diğer önemli bir etkidir.

Geleneksel kültüre önem veren çoğu Çinli ebeveyn çocuklarına klasikleri okutarak, onların Konfüçyanizm erdemlerini, ahlak eğitimi, kalite odaklı suzhi eğitimini ve insan olma faziletlerini kazanmalarını hedeflemektedirler. Ahlaki yönüyle erdemli insan olmak üç açıdan vurgulanmaktadır. İlk olarak, insan olmak ilkesi kişinin kendini dönüştürmesi için bir dizi ilişkilere bağlıdır. Bu bağlamda, Dört Kitap gibi Konfüçyüs klasiklerinin öğrenilmesi, kişiye etik ve ahlak ilkeleri kazandırmasının yanında aynı zamanda kişinin sadece kendisini geliştirmesi değil başkalarının da gelişimine katkı sağlaması, diğer insanlara karşı iyi niyetli, fedakâr, saygılı davranması ve kurulan sosyal ilişkilerde insanın uygun davranışlar sergilemesini amaçlamaktadır. İkinci olarak ebeveynler, insan olmak kavramını tüm ahlaki yönüyle yerine getiren bireylerin, kişinin çoklu rolleri ve ilişkileri ile bağlantılı davranışlarında, özellikle aile hayatı ve aile bireyleri arasındaki ilişkilerinde etik ve ahlaki kurallara bağlı olarak yaşadıklarını vurgulamaktadırlar. Bu bağlamda ebeveynler Konfüçyüsçü eğitim alan ve klasikleri okuyan çocukların bireysellikten ziyade kolektif bilince sahip olarak daha kibar, duyarlı, itaatkâr olduklarını, okuldan eve döndüklerinde ev işlerine daha yardımcı olduklarını ve ailelerine karşı daha saygılı, görev ve sorumluluklarını yerine getirdiklerini düşünmektedirler (Wang, 2022). Konfüçyüsçü eğitim alan çocukların ailelerine karşı daha itaatkâr ve sorumluluk bilincinin farkında olması, Konfüçyanizmin temel ilkelerinden olan örnek evlat olmak ya da iyi bir evlat olmak (xiao, 孝) ilkesinden kaynaklanmaktadır. Nitekim Konfüçyanizm anne babaya karşı saygılı, itaatkâr ve görevlerin eksiksiz olarak yerine getirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Son olarak ebeveynlerin insan olmak kavramı, kişinin otokontrol ve özüne sadık gibi öze dönüş erdemlerini vurgulayarak bireyin çevreyle uyumunu da ifade etmektedir. Çocuklarını Konfüçyüsçü eğitime yönlendiren ebeveynler, çocuklarının klasikleri tekrar tekrar okuyarak ve bunları ezberleyerek çocukların klasik metinlerde geçen derin bilgileri özümseyeceklerini ve bu şekilde ahlaki gelişim ve öz disiplinlerine katkıda bulunacaklarını düşünmektedirler (Wang, 2022).

Ebeveynlerin çocuklarını Konfüçyüsçü eğitim veren okullara göndermelerinin bir diğer sebebi de sınav odaklı eğitimin yerine suzhi (kalite) odaklı eğitimi savunmalarından kaynaklanmaktadır. Ebeveynler çocuklarının devlet okullarındaki düşük akademik performanslarından ötürü sınavlarda başarısız olduklarından şikâyet ederek, bu durum onları alternatif bir eğitim modeli arayışına sürüklemiştir. Öte yandan, çocuklarının sınavlarda başarısız

olmaları, sınıf kurallarını ihlal etmeleri ya da verilen aşırı ödevleri önemsememeleri velilerin çocuklarını sınav odaklı eğitim modeli veren kurumlardan alarak ahlaki ve bireysel gelişime önem veren Konfüçyüsçü eğitimin hâkim olduğu kurumlara yönlendirdiğini görüyoruz (Wang, 2022). Önceki bölümlerde bahsettiğimiz gibi sınav odaklı eğitim sistemi öğrencilerin entelektüel yeteneği ve akademik bilgisine dayandığından öğrencilerin sahip oldukları diğer yeteneklerin göz ardı edilmesi, ebeveynlerin öğrencileri Konfüçyüsçü okullara yönlendirmelerine sebep olan bir diğer etkidir.

Modern dönem eğitiminde Konfüçyüsçü eğitimin yeniden canlanması ve ebeveynlerin çocuklarını bu tür okullara göndermelerinin nedenlerinden biri de ailelerin Konfüçyüsçü eğitim müfredatına olan güvenlerinden kaynaklanmaktadır (Wang, 2022, s. 11). Bir Çinlinin kimliğinin oluşması ve bunun kökenleri geleneksel kültüre dayanmakta ve Konfüçyüs öğretisi geleneksel kültürden beslenmektedir. Aileler gençken ya da küçükken Konfüçyüsçü eğitime erişimlerinin kısıtlı olduğunu ve Çin toplumunun temelini oluşturan geleneksel kültürü ve Konfüçyüs klasiklerini yeterince öğrenemediklerini dile getirmektedirler. Çin geleneksel kültürünün çok değerli bir hazine ve miras olduğunu düşünen aileler, 20.yy başlarında Konfüçyanizmin resmi eğitim kurumlarının müfredatından kaldırılmasına karşı çıkarak şiddetle eleştirmektedirler (Wang, 2022, s. 11). Dolayısıyla, Konfüçyüs klasiklerini ve geleneksel kültürü geçmişte öğrenememenin pişmanlığını yaşayan aileler, çocuklarını bu hazineden mahrum bırakmak istemeyerek klasikleri hem kendileri okumakta hem de çocuklarına eğitimini aldurmaktadırlar. Klasikleri ezberlemenin çocuklarının ufuklarını genişletebileceğini düşünmektedirler. Tam da bu noktada, Wang Caigui'nin klasikleri okumaya ve ezberlemeye yönelik eğitim teorisi Konfüçyüsçü eğitim modelini savunan aileleri harekete geçirme konusunda da bir etken olmuştur. Ebeveynlerin ezbere dayalı eğitim modeline olan güvenlerini etkileyen bir diğer faktör öğretimin içeriği yani müfredat ile ilgilidir. Wang Caigui yaptığı konuşmada, Çin'in modern eğitim sistemini eleştirerek, öğretim içeriğinin bir işe yaramadığını, öğretmenlerin zamanlarını israf ettiklerini ve öğrencilerin hayatlarını mahvettiklerini dile getirmiştir (Wang, 2014, s. 55-57). Wang modern eğitim sistemin yerine Konfüçyüsçü eğitim modelini önererek, klasiklerin yazım dili olan klasik Çince'nin derin anlamlar içeren üst düzey bir dil olduğunu ve klasikleri öğrenenlere derin bilgeliği kavramlarını kazandıracığını düşünmektedir.

Wang'ın konuşmalarında "iyi şans, talih (fuqi, 福气)" kavramını sıklıkla vurgulaması ebeveynlerin Konfüçyüs eğitimine olan güvenlerini pekiştirmiştir. Wang fuqi ve ebeveynler arasındaki ilişkiyi şu şekilde açıklamaktadır: "Kişinin klasikleri okumaya ne ölçüde dâhil olabileceği kişinin sahip olduğu fuqi'ye bağlıdır. Bir çocukta çok fazla fuqi varsa, çok fazla klasik okuyabilir, eğer biraz varsa birkaç klasik okuyabilir, ama fuqi'si yok denecek kadar az ise klasikleri okuma şansı neredeyse hiç yoktur. Bir yetişkin elbette kendi başına fuqi üretebilir. Ancak ebeveynler çocuklarına bunu sunmakla ve sağlamakla sorumludur (Wang, 2014, s. 62)." Wang bu konuşması ile çocukların sahip olacağı şansın ve elde edecekleri faydanın kendiliğinden oluşamayacağını ve bunu ebeveynlerin sağlayabileceğini vurgulayarak sorumluluğun ebeveynlerde olduğunu vurgulamıştır.

SONUÇ

Çin'in Zhou Hanedanlığı döneminde aristokratlara yönelik eğitim söz konusu olmakla beraber eğitim sadece soylu sınıf için var olmuştur. Savaşan Beylikler Dönemi'nde ise durum değişerek eğitim sadece soylu sınıf için değil aynı zamanda halk için de var olmuştur. Eğitimin halka da arz edilmesi Savaşan Beylikler Dönemi'nde var olan kaosa son vermek amacıyla ortaya çıkan düşünürler ve öğretmenleri ile ilişkilidir. Bu düşünürlerden Konfüçyüs Çin eğitim tarihini önemli ölçüde etkilemiştir. Konfüçyüs'ün savunduğu öğreti doğrultusunda bir okul kurarak özel eğitimi başlatması eğitim düşüncesini ve eğitime verdiği önemi yansıtmaktadır. Nitekim Konfüçyüs eğitim kavramını ulus birliği ve bütünlüğü ile yakından ilişkilendirmiş ve bir ulusun istikrarlı bir şekilde ayakta kalması için toplumun tüm sınıflarında eğitimin mutlaka olması gerektiğini savunmuştur.

Batı Han Hanedanlığı döneminde imparatorun kurduğu okulun eğitim müfredatı Konfüçyüs öğretisini içeren Beş Klasik ile sınırlanmıştır. Sui ve Tang Hanedanlığı dönemlerinde sıklıkla Konfüçyüs tapınıklarının inşa edilmesi ve eğitim müfredatı içeriğinin Konfüçyüs klasiklerini, tıp ve Dao düşünce ekolü metinleri ile sınırlandırılması o dönemlerde Konfüçyüs öğretisinin antik dönem Çin eğitim sistemine olan etkilerinin göstergesidir. Çin eğitim tarihinin özellikle ikinci yarısında farklı eğitim modellerinin bir araya getirildiğini görüyoruz. Tang Hanedanlığı döneminde uygulanan eğitim modeli Doğu Asya, Kore, Japonya ve Vietnam'da geniş çapta yer bularak uygulanmıştır. Song dönemindeki eğitim modeli ise bu biçim üzerine inşa edilmiş ancak Tang döneminden başlayarak yerel eğitim Budizm'den etkilenmiştir.

Qing Hanedanlığının son dönemlerinden itibaren yeni bir döneme girilerek batı eğitimi Çin'de baş göstermeye başlamıştır. Bu dönemde modern anlamda ilk devlet okulu olan Tongwen Guan'ın kurulması ve başlangıçtaki

amacının yabancı dil öğretimi olması eğitimde modernleşmeye gidildiğinin bir göstergesidir. 1905 yılında, 581 yılında itibaren 1300 yıldır uygulanmakta olan memurluk sınavının yürürlükten kaldırılması eğitimde modernleşme yolundaki atılan önemli adım olmakla beraber geleneksel eğitim sistemi sona ermiştir. Cumhuriyet döneminde eğitime daha geniş kesimlerin ulaşmasına odaklanılarak okuma-yazma oranı artırılmaya çalışılmıştır. 1949'da Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasının başlarında okullaşma oranında büyük bir artışın görülmesi, Komünist hükümetin tüm sosyal sınıflar için eşit eğitim fırsat ve kaynaklarını sağlamasının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Farklı alanlarda reformların yapıldığı 1978 yılından sonra, eğitimde sınav odaklı eğitim modelinden kalite odaklı (suzhi) eğitim modeline geçiş yapılması Konfüçyüsçü eğitim modelinin Çin eğitim sistemine olan bir yansımasıdır. Nitekim Suzhi eğitim modeli Konfüçyanizm eğitim düşüncesinin temelini oluşturan ahlak eğitimi ile yakından ilişkilidir. 21. yüzyılda Çin Devlet başkanı Xi Jinping'in katıldığı uluslararası bir sempozyumda Konfüçyüs'e atıfta bulunması modern dönem eğitim sisteminde Konfüçyüsçü eğitim modelinin yeniden canlanmasında bir etken olarak gösterilebilir.

Tayvanlı Konfüçyanist Wang Caigui'nin Konfüçyüsçü eğitim modeline uygun oluşturduğu eğitim metodolojisi 2000'li yıllardan itibaren Çin'de Konfüçyüs modeli eğitim ve klasik eğitiminin yaygınlaşmasını etkilemiştir. Bu süreçten sonra Çin'de birçok Konfüçyüs eğitim modeline uygun klasik eğitimlerinin verildiği kurumlar kurulmuştur. 2000'li yılların başında, Çin'in geleneksel kültürünü teşvik etmek, eğitim yoluyla kişinin kendisini ve diğerlerini dönüştürmesi ve şekillendirmesi amacıyla kurulan Yidan Xuetang klasiklerin okutulduğu ve ahlak eğitiminin verildiği bir kuruluştur. Özellikle 2000'li yıllardan itibaren klasik eğitiminin verildiği ve eğitim modeli olarak ahlak eğitiminin temel alındığı bu türde özel okul ve kurumların sayısının artması modern dönem eğitim sisteminde Konfüçyüsçü eğitim modeline yönelmenin bir sonucudur.

Kayda değer çoğunlukta Çinli ebeveynlerin çocuklarını zorunlu eğitimin verildiği devlet okullarından alarak, Konfüçyüsçü eğitim modeline uygun eğitim veren özel okullara transfer etmesi ya da zorunlu eğitimden arta kalan zamanda çocuklarına klasikleri okuma ve ezberleme eğitimi aldırması, modern dönem Çin eğitiminde Konfüçyüsçü eğitimin yeniden revaçta olduğunun bir göstergesidir. Ebeveynlerin çocuklarına klasik eğitimi aldırması ise devlet okullarında ahlak eğitiminin yetersiz düzeyde verilmesi ve kişinin kendisini ve diğerlerini teorik eğitimden ziyade ahlak eğitimi ile dönüştürebileceklerini düşünmelerinin bir sonucudur. Aynı zamanda, Çin'in üniversite giriş sınavı soru içeriklerinde klasiklerden alıntılara yer verilmesi, çocuklarının sınavlarda başarılı olmasını isteyen ebeveynler için onlara klasik eğitimi aldırma kararlarındaki bir diğer etken olarak gösterilebilir.

2000'li yılların başından itibaren Çin hükümeti dünyada Çince öğretimi teşvik etmek amacıyla Konfüçyüs Enstitüsü (孔子学院) adını verdiği kurumlar kurmaya başlamıştır. Çin hükümeti tarafından finanse edilen ve dünya çapında Çin dilini ve kültürünü öğretmeyi amaçlayan Konfüçyüs Enstitüleri zamanla yayılarak birçok ülkede faaliyet göstermiştir. Konfüçyüs Enstitüleri Çinli ve kurumun açılacağı denizaşırı ortakların işbirlikleri ile dünyada Çin kültürünü tanıtmak ve aktarımını sağlamak, Çin dilini öğretmek, Çin diline hâkim öğrenciler ve nitelikli Çince öğretmenler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.⁷ Bu bağlamda kurum adı altında birçok yarışma düzenlenmekte, öğrencilere burs verilmekte ve kültürel faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Dilin kültürün yayılmasındaki en etkili araçlardan birisi olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Çin'in Konfüçyüs Enstitüsü ile denizaşırı ülkelerde faaliyet göstermesi Çin dilini ve kültürünü dünyaya tanıtmayı ve yabancıların Çin'i anlamasını sağlaması açısından önemli bir faktördür. Amacı, dünyada Çin kültürünü yaymak ve Çin dilini öğretmek, nitelikli Çince öğretmenler ve Çin diline hâkim öğrenciler yetiştirmek olan enstitünün 2000'li yılların başından itibaren faaliyet göstermeye başlaması ve denizaşırı ülkelerde işbirliği ile kurulan bu enstitüye Konfüçyüs adının verilmesi çağdaş dönem Çin eğitim anlayışında Konfüçyüs'ün etkisi ve öneminin bir diğer önemli göstergesidir.

KAYNAKLAR

Abe, H. (1987). Borrowing from Japan: China's first modern educational system. R. Hayhoe ve M. Bastid (Ed.). *China's education and the industrialized world* içinde. Ontario Institute for Studies in Education.

Aktaş, Ş. (2022). Tang Hanedanlığı ve Türk Kağanlığı ilişkileri bağlamında Xueyantuo (Sir-Tarduş-Seyanto; 薛延陀) Hanlığı. *History Studies*. 14(3), 489-513.

⁷ <http://www.chinese.cn/page/#/pcpage/projectlist>

- Bahtilla, M. & Xu, H. (2021). The influence of Confucius's educational thoughts on China's educational system. *Open Access Library Journal*. 1-8. <https://doi.org/10.4236/oalib.1107370>.
- Bielenstein, H. (1980). *The bureaucracy of Han times*. Cambridge University Press.
- Billioud, S. (2011). Confucian revival and the emergence of "Jiaohua organizations". *Modern China*, 37(3), 286-314.
- Billiloud, S. (2021). Confucianism in Chinese society in the first two decades of the 21st century. K. Paramore (Ed.). *The Cambridge history of Confucianism* içinde (s. 1-16). Cambridge University Press.
- Billiloud, S. & Thoraval, J. (2015). *The Sage and the people: The Confucian revival in China*. Oxford University Press.
- Chang, C. (1955). *The Chinese Gentry: studies on their role in nineteenth century Chinese society*. University of Washington Press.
- Creel, H. G. (1970). *The origins of statecraft in China*. University of Chicago Press.
- Gao, M. (1999). *Zhongguo jiaoyu zhidu shilun*. Lianjing Chuban Shiye Gongsi.
- Gökenç Gülez, S. (2022). Çin Yazısı'nın temeli Jiaguwen'da Çince kavramların gösterimi. M. Kotuk (Ed.). 7th International Zeugma Conference on Scientific Research, The Book Full Papers (s.369-377).
- Gökenç Gülez, S. (2022). Geleneksel değerler üzerinden Çin toplumundaki aile kavramına bakış. *Şarkiyat Mecmuası*. 41, 387-402.
- Gu, M. (2016). An analysis of the impact of traditional Chinese culture on Chinese education, *Front. Education China*. 2: 169-190.
- Hansen, M. (2015). *Educating the Chinese individual*. University of Washington Press.
- Hu, M. (1995). *Zhongguo jiaoyu shi*. Renwen Shike.
- Kipnis, A. (2001). Subjectification and education for quality in China. *Economy and Society*, 40(2), 289-306.
- Kipnis, A. (2006). Suzhi: A Keyword Approach. *The China Quarterly*, 186, 295-313.
- Körkem Akçay, C. (2023). Çin eğitim sistemi ve Hukou Sistemi'nin eğitime etkileri. F. E. Ceylan ve G. Varoğlu (Ed.). *Doğu Asya çalışmaları* içinde. (s.1-15). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları.
- Küçükali, R., Kahveci, K., Ada, Ş., Çakır, R. Kadan, G. (2021). *Eğitim felsefesi*. Anı Yayıncılık.
- Lee, T. H. C. (2000). *Education in traditional China. A History*. Brill.
- Li, H. (1997). *Minguo jiaoyushi (The history of education through the Republic of China)*. Shanghai Education Press.
- Li, J. (2012). *Cultural foundations of learning: East and West*. Cambridge University Press.
- Li, M. (2011). Changing ideological-political orientations in Chinese moral education. *Journal of Moral Education*, 40(3), 387-395.
- Lin, F. (1991). *Tang Liu Dian*. Beijing: Zhonghua.

- Lin, Q. (2009). *Civilising citizens in post-Mao China: Understanding the rhetoric of Suzhi* [Yayımlanmış Doktora Tezi Griffith University/School of Humanities].
- Liu, M. & An, G. (2017). Six arts as ancient curriculum of China. *Science Innovation*. 5(6): 398-402.
- Lou, J. (2011). Suzhi, relevance and the new curriculum. *Chinese Education & Society*, 44(6), 73–86.
- M. Kalkan, Ç. & Y. Şaşmaz, A. (2021). Çin çeviri tarihinde batı etkisi ve modernleşme girişimleri: “Tongwen Guan (同文館)” çeviri okulu örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. (25), 892-909.
- Mao, L. & Shen, G. (1986). *Zhongguo jiaoyu tongshi: Di yi juan*. Jinan: Shandong Jiaoyu Chubanshe.
- Murphy, R. (2004). Turning peasants into modern Chinese citizens. *The China Quarterly*. 177. 1–20.
- Pei, G. (2015). *Risen from chaos: The development of modern education in China, 1905-1948*. The London School of Economics and Political Science.
- Sun, P. (1991). *Zhongguo jiaoyu shi*. Huadong Shifan Daxue Chubanshe.
- Twitchett, D. (2008). *The Cambridge history of China, Vol III Sui and Tang China*. Cambridge University Press.
- Wang, C. (2014). *Dujing ershi nian, two decades of Classics reading education*. Zhonghua Shuju.
- Wang, C. (2022). Resurgence of Confucian education in contemporary China: Parental involvement, moral anxiety, and the pedagogy of memorization. *Journal of Moral Education*.
- Wang, C. & Billiloud, S. (2022). Reinventing Confucian education in contemporary China: New ethnographic explorations. *China Perspectives*.
- Wang, F. (Ed.). (1994). *Minguoshi dang'an ziliao huibian - Jiaoyu (The collection of archive material for Republic of China Education)*. The Second Historical Archive of China. Phoenix Publishing House.
- Wang, G. (1976). *Han Wei boshi kao*. Taiwan Shangwu Yinshuguan.
- Wang, W. (1988). *Xunzi jijie*. Zhonghua Shuju.
- Wu, C. (1997). *Tangdai guoji yanjiu*. Shenyang: Liaoning Daxue.
- Yi, L. (2011). Turning rurality into modernity. *The China Quarterly*. 206. 313–330.
- Zhou, Y. H. (2013). *Chuantong wenhua yu jiaoshi de jiaoyu*. Fudan Daxue Chubanshe.
- <http://library.chinausfocus.com/article-1534.html> (Erişim tarihi: 17.12.2022).
- <https://www.globaltimes.cn/content/883309.shtml> (Erişim tarihi: 17.12.2022).
- <http://www.chinese.cn/page/#/pcpage/projectlist> (Erişim tarihi: 15.01.2023).